

DR. TÓTH LÁSZLÓ¹

JOGÁSZ

A vállalkozó önkormányzat

„Amerikában kialakulóban van egy új közigazgatási modell: a vállalkozó önkormányzat (local government). Célja, hogy a közösségi szektorban is a gazdasági erőforrásokat a leghatékonyabb és legtermékenyebb intézmények, vállalatok használják, az ehhez szükséges humán és anyagi feltételeket ide irányítsák.”²

„Helyi autonómia: felejtük el?” című tanulmányában az Új Magyar Közigazgatás 2015. március 8. évfolyam 1. számában – melyben Volt egyszer egy Heves Megyei Önkormányzat címmel emlékeztem meg dr. Jakab Istvánról (1942–2003) a Heves Megyei Önkormányzat elnökéről és dr. Vass Gézáról (1949–2003) a Heves Megyei Önkormányzat főjegyzőjéről és kicsit magunkról a rendszerváltoztatás utáni első 15 évben (1989–2004) – Péteri Gábor (LGID Ltd. ügyvezető) a következőket írja:

„A magyar helyi önkormányzati rendszer az elmúlt negyedszázad alatt folyamatosan változott. Ez az időszak két nagyobb időszakra bontható: az első a rendszerváltástól a 2010. évi kormányváltásig tartott, majd ezt követően kezdődött el a jelenlegi második, gyökeresen új szabályok szerint működő korszak.

Az első két évtized során jött létre a széles feladatkörrel és viszonylag nagy önállósággal, szolgáltatás-szervezési szabadsággal rendelkező, az általános támogatások mellett a saját és megosztott bevételekre épülő helyi önkormányzati rendszer. (települési és megyei önkormányzatok – szerk.)

Mindezek a működési feltételek azonban 2010 után gyökeresen megváltoztak: az önkormányzati feladatok átalakultak, a kiadások harmada visszakerült a központi költségvetésbe, szűkült a helyi mozgástér és megszűnt a korábbi személyi jövedelemadó megosztási gyakorlat.

A helyi területi autonómia feltételei tehát jól láthatóan módosultak, és a korábbi piaci elvek szerint működő helyi közszolgáltatásokat felváltják az elsődlegesen közösségi tulajdonra és központi szabályozásra épülő új formák.”

Jelen dolgozat szerzője 2001-ben, amikor a témát aktuálisnak és a társasági szakjogász tanulmányait befejező szakdolgozatának választotta, ugyanúgy nem sejtette az általános privatizáció helyébe lépő re-államosítást (önkormányzati intézmények, közüzemi közszolgáltatások: víz, gáz, villany, hulladékszállítás, szennyvíz stb.), mint ahogy azt sem, hogy tíz év elteltével az önkormányzatok már csak pályázatok út-

ján „elnyert” pénzforrásból tudnak működőképesek lenni. Miközben Magyarország legnagyobb munkáltatóivá léptek elő 200-300 ezer munkanélküli foglalkoztatásával.

Nem sejtette a szerző azt sem, hogy 2015 nyarán az Alkotmánybíróságnak azzal kell majd foglalkoznia, hogy megfelel-e a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.v.) az Európai Önkormányzati Charta 1985-ben elfogadott alapelveinek: Hogy az állam központi és helyi önkormányzati szerveinek együttműködési kötelezettségébe beletartozik-e az, hogy a helyi önkormányzatok közös hivatalára vonatkozó döntés előtt ki kell-e kérni az érintett önkormányzat véleményét, van-e joguk az önkormányzatoknak véleményezni a rájuk kötelező központi (lásd: kormányhivatali) döntést szervezeti átalakításukról. [22/2015. (VI. 18.) AB határozat]

A szerző tehát szerencsés helyzetben volt 2001-ben a dolgozat megírásakor és a bátrak naivitásával nem gondolta, hogy a magyar történelemben 50 évvel később megismétlődik az, amit Szörényi-Bródy és Koncz Zsuzsa a 60-as években úgy énekelt meg:

„Én nem tudtam azt kérem, hogy a világon a legszebb hely Magyarország,

De most már mindent tudok és mindent megértek,

Csak a betűket nem ismerem.”

Ennyi bevezető talán elég ahhoz, hogy kis időutazást tegyünk, és érthetőbbé váljék a rendszerváltoztatást követő 1990-es évek időszaka, amikor amerikai modell alapján a vállalkozó önkormányzat magyar közigazgatási reformjának gondolkodtunk.

Magyarországon a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) tette lehetővé, hogy a tanácsok helyébe lépő helyi: megyei és települési önkormányzatok közfeladataik ellátásához saját vagyonnal rendelkezzenek. Míg a tanácsokat csak az állami tulajdonban levő vagyontárgyak kezelői joga illette meg és a rendelkezési jog a felettes szervek (megyei tanács, kormány) engedélyéhez volt kötve, addig a helyi önkormányzatok 1990. szeptember 30. napjával, az első helyhatósági választásokkal saját tulajdonhoz (Alkotmánnyal védett önkormányzati tulajdonhoz) jutottak az Ötv. alapján, majd 1991-től az egyes állami tulajdonban levő vagyontárgyak önkormányzati tulajdonba adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: vagyontörvény) által.

Az önkormányzati vagyon alapvető rendeltetése, hogy biztosítsa az önkormányzatok által kötelezően ellátandó feladatokhoz szükséges eszközöket. A működéshez szükséges, de

¹ A szerző 1995. január 27. – 2004. március 31. között a Heves Megyei Önkormányzat megyei aljegyzője volt.

² DAVID OSBORNE–TED GAEBLER: *Új utak a közigazgatásban*. Vállalkozói szellem a közigazgatási szektorban, Kossuth Könyvkiadó 1994

nem elégséges források döntő része a központi költségvetésből, kisebb része saját bevételekből, helyi adókból származik és az elmúlt 25 év alatt az önkormányzatok rákényszerültek a rendelkezésükre álló ún. „vállalkozói vagyon” értékesítésére.

Külön tanulmányt igényelne ennek a „vagyonfelélésnek” a vizsgálata, amely a működés, alapvetően az egészségügyi, oktatási és szociális gyermekvédelmi és idős otthonok működtetése érdekében történt, amin persze még mindig lehet spórolni, amint az elmúlt évek központi irányításba vonása „igazolja”.

Igaz, akkor még az állam szembesült az Ötv. 2012-ig hatályos 87. § (2) bekezdésében foglalt kötelezettségével: „Új önkormányzati feladat megállapítása esetén az Országgyűlés egyidejűleg biztosítja az ellátáshoz szükséges pénzügyi fedezetet.”

Jelen dolgozat azzal foglalkozik, hogy Magyarországon a rendszerváltoztatást követő 10-15 évben mennyiben beszélhetünk vállalkozó önkormányzatokról, hogyan oldották meg az önkormányzatok közszolgálati feladataikat.

Az Alkotmánybíróság legutóbbi, 23/2015. (VII. 7.) AB határozata rámutatott arra, hogy az Európai Régiók Tanácsa által 1985-ben elfogadott Helyi Önkormányzatok Európai Chartája már 30 évvel ezelőtt megfogalmazta a szubszidiaritás alapelvét, mely szerint az állam a helyi önkormányzatok által az állampolgáraihoz a lehető legközelebbi szinten lássa el közszolgálatot (nemcsak közigazgatási!) feladatait. Ennek megfelelően az önkormányzatok a közfeladatokat ellátó intézményeik mellett vagy közvetlenül vesznek részt vállalkozásokban, vagy szerződés alapján veszik igénybe a gazdasági társaságok, vállalkozók szolgáltatásait.

A gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (a továbbiakban: Gt.) a korábbi Gt.-hez, az 1988. évi VI. törvényhez hasonlóan nem korlátozta az önkormányzatok gazdasági társaság alapítási jogát, vagy abban való részvételét: „Gazdasági társaságot üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására külföldi és belföldi természetes és jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok egyaránt alapíthatnak, működő ilyen társaságba tagként beléphetnek, társasági részesedést (részvényt) szerezhetnek”.³

Jelenleg a 2014. március 15. napján hatályba lépett, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 3:88. §-a szabályozza a gazdasági társaság alapítását.

Mivel az Ötv. 9. § (1) bekezdés szerint az önkormányzat jogi személy, így a Gt. szerint jogosult a gazdasági társaság bármely formájában részt venni.

Tekintettel azonban a helyi önkormányzatok alapvető rendeltetésére, a helyi önkormányzati ügyek intézésére, az ehhez szükséges közhatalom gyakorlására, az Ötv. 80. § (3) bekezdése korlátozta az önkormányzatok vállalkozási jogát: „A helyi önkormányzat vállalkozása a kötelező feladatainak ellátását nem veszélyeztetheti. Az önkormányzat olyan vállalkozásban vehet részt, amelyben felelőssége nem haladja meg vagyoni hozzájárulása mértékét.” Ebből eredően az önkormányzat nem alapíthat olyan gazdasági társaságot, melyben a felelőssége korlátlan: közkereseti társaság, betéti társaság beltagja, közös vállalat (Gt. 81. §, 101. §, 106. §), de alapíthat korlátolt felelősségű társaságot (kft.) és részvénytársaságot (rt.) (Gt.

121. §, 175. §). A kft.-hez hasonló non profit szervezet a közhasznú társaság (kht.), mely a közalapítványhoz hasonlóan nyereségét köteles alaptevékenysége céljára használni.

Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok részvétele a közszolgáltatásokban

Az Állami Számvevőszék 1995-1999. évekre kiterjedően ellenőrizte, hogy az önkormányzatok milyen szervezeti formában látják el a 151 jogszabály (ebből 133 törvény) által szabályozott kötelező, valamint ezen felül az önként vállalt feladataikat.⁴

Míg az elmúlt tanácsi rendszerben a közszolgáltatásokat alapvetően saját hivatalukkal, költségvetési intézményeikkel és az általuk felügyelt, többnyire monopol helyzetben levő állami közüzemi vállalatok által látták el, addig 1990 óta az önkormányzatok vagyoni helyzetétől, kezdeményező készségtől és tájékozottságától függően egyre növekvő mértékben jelentek meg az új típusú szervezeti formák a közfeladatok ellátásában. Ezzel együtt a feladatellátás jellemző szervezeti formája még mindig az önkormányzati formából 2012 óta többségében államivá vált intézmény és az egyre intenzívebb gazdálkodást szervező funkciót betöltő polgármesteri, önkormányzati hivatalok (pályázatok, 2015-ben már 210 ezer közhasznú munkás foglalkoztatása).

A korábbi tanácsi vállalatok átalakulása és privatizációja során létrejött gazdasági társaságok döntően a település-üzemeltetést látták el, de a vizsgálat megállapítása szerint a tulajdonosi érdekérvényesítés mechanizmusai, módszerei lassan alakultak ki, többségük nem rendelkezett megfelelő tapasztalattal és felkészült szakemberekkel. A tapasztalatok azt mutatták, hogy csak a nagyvárosok rendelkeztek azokkal a feltételekkel, amelyek a vállalkozások alapításához, felügyeletéhez, irányításához elegendőek. Ahol ez nem volt biztosítható, ott a közszolgáltatás piaci alapon történő ellátása jelentett megoldást.

Az önkormányzati feladatellátásban résztvevő költségvetésen kívüli szervezetekről – társulások, közalapítványok, közhasznú társaságok, egyéni és társas vállalkozások – önkormányzati körre rendezett, összegző információ nem volt a számvevőszéki vizsgálat idején. Ez szükségessé tette a törzskönyvi nyilvántartás rendszerének újraszabályozását, amit erősített, hogy voltak olyan önkormányzatok, amelyek a feladatellátásban résztvevő egyéb szervezetek tevékenységéről egyáltalán nem rendelkeztek információval. Annak ellenére, hogy az Ötv. alapján a feladatellátásért való felelősség a fenntartótól függetlenül az önkormányzatokat terhelte.

Az egészségügyi ellátás területén az 1992. évben megindult privatizáció eredményeképpen 1999. évben a háziorvosok 85,7%-a, a gyermekorvosok 91,1%-a, a fogorvosok 44,9%-a egyéni vagy társas vállalkozás keretében látja el feladatait.

Az igazgatás, településüzemeltetés (vagyongazdálkodás, közterületek, közutak kezelése, víz- és szennyvízkezelés, csatornaszolgáltatás, közvilágítás, köztemető-fenntartás, szilárd és folyékony hulladékkezelés, kéményseprés, tűzvédelem)

³ Gt. 3. § (1) bekezdés

⁴ Önkormányzati Tájékoztató, BM Kiadó 2000. évi 10. szám

területén a feladatellátásról a polgármesteri hivatalok 44%-ban, egyéni és társas vállalkozás alapján 25%-ban gondoskodtak 1995. évben.

Önkormányzati alapítású gazdasági társaságok a köztisztaság, a víz- és csatornaszolgáltatás területén voltak jellemzőek 8%-os részaránnyal. Az önkormányzati társulások a feladatellátás 6%-át, az önkormányzati alapítású közhasznú szervezetek (közhasznú társaságok, közalapítványok) a 3%-át, a költségvetési szervek a 6%-át képviselték. 1999-re a polgármesteri hivatalok közreműködésének 8,7%-os csökkenése mellett az önkormányzati alapítású gazdasági társaságok szerepe 6,9%-kal, a társulásoké 1,3%-kal, míg a közhasznú szervezeteké 2,6%-kal erősödött.

A közoktatási, közművelődési és sport feladatok területén a polgármesteri hivatalok és önkormányzati intézmények mellett a társulások szerepe 33%-kal, az egyházaké és a társadalmi, valamint közhasznú szervezeteké 25%-kal nőtt 1999-re, de így is összesen a feladatellátás 16%-át végzik.

Az Állami Számvevőszék vizsgálata megállapította, hogy a helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló 1997. évi CXXXV. törvény hatályba lépése számottevő változást nem hozott az önkormányzatok társulási hajlandóságában, feladatellátásuk aránya alig változott: az 1995. évi 5,3%-ról 1999. évre 6,9%-ra. Hasonló a helyzet a közhasznú szervezetekkel, melyről szóló 1997. évi CLVI. törvény hatására is arányuk csak 2,2%-ról 3,7%-ra nőtt. Számuk elérte a 390-et és a közoktatás-közművelődés területén, valamint a településüzemeltetésben a legelterjedtebbek. Ezzel együtt a vizsgálat tapasztalatai a közhasznú szervezetek működéséről általában kedvezőek voltak.

A nonprofit szervezetek többsége közalapítvány, de egyre többen ismerik fel a vállalkozásokra (kft.) érvényes szabályozás előnyeit és a közhasznú társaságok is egyre inkább elterjednek a közszolgáltatások különböző területén (városüzemeltetés, vízellátás, szennyvízelvezetés).

Az önkormányzatok helyi döntése alapján – elsősorban lokális célokat szolgáló – gazdasági társaságban általában magasabb, míg a nagy területi ellátó rendszereket működtető (elektromos áram, vízszolgáltatás, szilárd és folyékony hulladékszállítás, szennyvízelvezetés és -tisztítás stb.) társaságokban alacsonyabb az egyes önkormányzatok tulajdoni hányada.

A vizsgált önkormányzatok körében a gazdasági társaságok (szinte kizárólag kft. és rt.) részvétele 125%-os növekedést mutatott 1995-1999 között, különösen a településüzemeltetés területén jellemző a részvételük. A nagyobb vagyonnal rendelkező városi önkormányzatok a gazdasági társaságokban többnyire kizárólagos, vagy jelentős többségi tulajdonnal rendelkeznek, míg a községek a korábbi állami, tanács vállalatok átalakulása, privatizációja révén jutottak alacsonyabb mértékű résztulajdonhoz, mely hatékony érdekérvényesítést általában nem tesz lehetővé számukra.

Általános tapasztalat volt, hogy az önkormányzatok a társaság alapítására, valamint a speciálisan az önkormányzatokra vonatkozó szabályok szerint jártak el, az ellenőrzésben résztvevő megyei cégbíróóságok és közigazgatási hivatalok sem állapítottak meg törvénytörtő gyakorlatot.

Ugyanakkor az alapítók nem mindig értékelték reálisan a szükséges feltételeket, a kockázatot, ami több esetben a közszolgáltatásokhoz fűződő érdekek sérelméhez vagy pénzügyi veszteségekhez vezetett. Bár az „üzletszerű gazdasági tevékenység” folytatása itt nem elsősorban a nyereség elérésére irányul, a működési zavarok kisebb előfordulása sem elhanyagolható, mivel a közpénzek felhasználásához kapcsolódik és az államháztartás számára okoz kárt, ami egy-két esetben az adott önkormányzattal szemben adósságrendezési eljárás lefolytatását is igényelte.

Ezek elkerülése, valamint az önkormányzat tulajdonosi érdekeinek megfelelő érvényesítése érdekében szükséges, hogy az önkormányzati hivatalokban legyenek olyan köztisztviselők, akik rendelkeznek a társaságok irányításához, a társaságok vezető szerveiben résztvevő képviselők felkészítéséhez szükséges ismeretekkel és gyakorlattal, elemezni, értékelni képesek az önkormányzat tulajdonában lévő közszolgáltató vállalkozások tevékenységét.

A megyei és a nagyobb városi önkormányzatoknál már általánosnak volt tekinthető, hogy egyes területeken a közfeladataikat eredményesebben tudták ellátni a tisztán piaci alapon működő szervezetekkel, mint a saját alapítású vállalkozásokkal. Az egyértelmű és átláthatóbb szerződéses kapcsolatokat a megrendelő és a szállító (szolgáltató) viszonyt nem zavarták a tulajdonosi érdekek, és a teljesítés ellenőrzése is objektívabb.

Az Állami Számvevőszék vizsgálatából levonható az a konklúzió, hogy a magyar önkormányzatok első tízévi közszolgáltatási feladatellátásában – ha nem is meghatározó módon, de – növekvő mértékben jelen voltak a vállalkozások, a különböző gazdasági és egyéb, nonprofit társaságok. Egyre több volt azoknak az önkormányzatoknak a száma, amelyek a versenyhelyzet által elérhető előnyöket igyekeztek kihasználni a közszolgáltatás hagyományos és új formáinak kialakításában, minőségi színvonalának emelésében.

A továbbiakban ezeket az új formákat szeretném bemutatni az akkor hatályos jogszabályok alapján általánosan, majd konkrétan a Heves Megyei Önkormányzat esetében.

A Heves Megyei Önkormányzat részvétele gazdasági és egyéb társaságokban (1990–2004.)

1990. szeptember 30-án tartották meg a helyi önkormányzati választások első fordulóját, és ezzel a nappal megtörtént az állami privatizáció jelentős része. Törvény erejével kerültek az önkormányzatok tulajdonába a tanácsok által kezelt állami ingatlanok, bérlakások. A helyi kommunális közüzemi vállalatok mellett a közép- és kisméretű ipari, kereskedelmi és szolgáltató vállalatok alapítója az illetékes tanács végrehajtó bizottsága volt és ún. tanácsi vállalatoknak minősültek. Az Ötv. 107. §-a alapján viszonylag kevés vagyontulajdon került közvetlenül önkormányzati tulajdonba, többségére az 1991. évi XXXI-II. törvény alapján a vagyonátadó bizottságok útján került sor, mely több évig is elhúzódott. A tanácsi vállalatok közül csak a helyi közüzemi vállalatokat adták át az önkormányzatoknak, míg a nyereségesebb tanácsi ipari, kereskedelmi és szolgáltató

vállalatokat az 1990. évi VII. törvénnyel létrehozott Állami Vagyonügynökség tulajdonosi jogkörébe utalták.⁵

Az Ötv. 107. §-a alapján közvetlenül a tanácsok pénzvagyonra, értékpapírjai és a tanács és szervei kezelésében levő állami ingatlanok kerültek önkormányzati tulajdonba, kivéve a természetvédelmi területeket és a műemlékileg védett épületeket. Ennek következtében az olyan több százéves műemléki megyeházák – mint az Egerben 1776-ban épített – vagy egyáltalán nem, vagy csak feladatarányosan kerülhetett a megyei önkormányzat tulajdonába. Minden más állami vagyon (középületek, iskolák, kórházak, egyéb intézményi épületek, 77 ezer bérlakás, lakossági közszükségleteket kielégítő közművek, stb) csak a vagyonátadó bizottságok döntése és feltételei szerint kerülhetett önkormányzati tulajdonba. Az Alkotmánybíróság 1997. december 22. napján meghozott 1671/B/1991. AB határozata szerint az nem alkotmányos, hogy az igényelt vagyon, vagy annak feladatarányos hányada megmarad állami tulajdonban, az önkormányzati tulajdonba került vagyon azonban már alkotmányos védelmet élvez(ne).

Ennek alapján értékelhetőek a Magyar Állam által az önkormányzatokkal 2011-ben kötött „megállapodások” az önkormányzati vagyon állami tulajdonba vételéről, a tartozás átvállalása ellenében.

Sárközy Tamás szerint az Alkotmány szelleméből következően a nemzeti vagyonnak minősített állami vagyontárgyak tulajdonjogának aszerint kellett volna megoszlania a központi kormányzat és a helyi önkormányzatok között, hogy országos vagy helyi, települési igényt elégít-e ki. Mivel a helyi önkormányzat lett a tanács általános jogutódja, ezért az összes tanácsai alapítású vállalat alapítójának az önkormányzatokat kellett volna nyilvánítani. Az önkormányzati vállalat típusának törvényes megteremtésével az önkormányzatok rendelkezési jogot nyertek volna a tanács vállalatok privatizálására, a privatizációs ellenérték meghatározott %-ának a központi költségvetésbe történő befizetése mellett.⁶

Ezzel szemben a törvény úgy rendelkezett, hogy önkormányzati tulajdonba kerül:

- a tanácsok kezelésében, illetőleg tulajdonosi irányítása alatt álló közüzemi célra alapított állami gazdálkodó szervezetek, továbbá költségvetési üzemek vagyona és az e szervezetekből átalakuló gazdasági társaságokban az államot megillető vagyonrész;
- a több helyi önkormányzat szükségletét kielégítő közüzemi és kommunális vállalatok épületei, vonalas létesítményei, berendezései – ha az érintett önkormányzatok másként nem állapodnak meg – a vagyonátadó bizottság döntése alapján a megyei önkormányzat (kiemelés tölem) vagy az érintett települési önkormányzatok közös tulajdonába kerülnek.

A helyi önkormányzat tulajdoni igényét a vagyonátadó bizottságnál 1995. március 31. napjáig terjeszthette elő. A határidő után az önkormányzat tulajdoni igénye a bíróság előtt érvényesíthető.⁷

Sárközy Tamás összegzése szerint a nyereséges vállalatok, jövedelmező üzletek az Állami Vagyonügynökséghez kerültek, míg a profitot nem termelő, többnyire veszteséges közüzemek az önkormányzatokhoz.

Az állami vállalatokról szóló 1977. évi VI. törvény (a továbbiakban: Vt.) 45. §-a szerint a közüzem feladata, hogy a közszükségletet kielégítő alapvető szolgáltatásokat folyamatosan biztosítsa és a végrehajtására kiadott szintén hatályos 33/1984. (X. 31.) MT rendelet 47. § (1) bekezdése taxatív meghatározza ezeket az alapvető közszolgáltatásokat:

„Közüzemi vállalatok:

- a hírközlési alapellátást,
- a menetrend alapján végzett helyközi, távolsági, vasúti és közúti személyszállítást,
- szabadságvesztésre ítélték vállalati foglalkoztatását,
- az energiagazdálkodást (villany-, gázszolgáltatást),
- a vízellátást, a csatornázást, a fürdőszolgáltatást,
- a helyi személyszállítást szolgáló tömegközlekedést,
- a köztisztasági szolgáltatást,
- a településtudományi szolgáltatást,
- a parkosítást és a városi kertészetet,
- a kéményseprést és a tüzeléstechnikai szolgáltatást,
- az állami bérlakások és egyéb ingatlanok kezelését és fenntartását,
- az egyéb város- és községgazdálkodási szolgáltatást,
- az egészségügyi szolgáltatást,
- a kulturális feladatot, továbbá
- a temetkezést ellátó vállalatok.”

A közüzemi szolgáltatást ellátó közüzemekre vonatkozó hatályos szabályozás alapján vizsgálható, hogy melyeket milyen szervezeti formában látnak el az önkormányzatok, illetve az általuk privatizált gazdálkodó szervezetek, gazdasági társaságok. Mint már utaltam rá, 1994 után az önkormányzatok már nem hozhattak létre vállalatot, ugyanakkor hatályon kívül helyezték az Ötv. 9. § (4) bekezdésének azt a korábbi rendelkezését, hogy a meglévő vállalatot kötelesek 1995. december 31. napjáig átalakítani gazdasági társasággá.

A Heves Megyei Önkormányzat (a továbbiakban: Önkormányzat) Közgyűlése 1991. január hónapban alapította meg Hivatalát. A Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 2007. júniusáig hatályban levő 6/1992. (VI. 12.) HMÖ. számú rendeletében (melynek megalkotásában dr. Kiss László a Pécsi Janus Pannonius Tudomány Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának professzora, jelenleg alkotmánybíró lektorként vett részt) meghatározta feladatait, szervezetét és működését.

A Hivatal szervezetét igyekeztünk könnyen irányíthatóvá és átláthatóvá tenni, a közszolgáltató jellegét az iroda elnevezéssel is kívántuk hangsúlyozni:

- jogi iroda (titkársági, szervezési, igazgatási és jogi feladatok, testületek közgyűlés, bizottságok, tisztségviselők munkájának segítése);
- pénzügyi iroda (költségvetési, pénzügyi, belső ellenőrzési, számviteli és könyvelési feladatok);
- humán szolgáltatási iroda (oktatási, művelődési, egészségügyi, szociális intézmények felügyelete, szakmai koordinálása, személyzeti irányítása);

⁵ SÁRKÖZY TAMÁS: *Rendszerváltás és privatizáció joga* 189–190. o.

⁶ SÁRKÖZY TAMÁS: *A privatizáció joga Magyarországon*

⁷ Ötv. 107. §

- vállalkozási iroda (vagyongazdálkodás feladatok, a Vagyonkezelő és Hasznosító Bizottság döntéseinek előkészítése és végrehajtása);

1991 óta a Hivatal munkája alapján tárgyalták és hozták meg döntéseiket a bizottságok és a Közgyűlés az Önkormányzat hatáskörébe tartozó közszolgáltatásokra és az ezeket ellátó vállalatok, intézmények átalakítására és működtetésére vonatkozóan.

1. A Heves Megyei Vízmű Vállalat a megye 118 településéből 94 településen látja el a víz-, csatorna és fürdő szolgáltatást. 24 településen az Észak-Magyarországi Regionális Vízművek végzi ezt a feladatot.
2. A Heves Megyei Településtisztasági Vállalat a folyékony, veszélyes és vegyes hulladékok gyűjtését, tárolását és ártalmatlanítását végzi, míg a szilárd hulladékok gyűjtését, tárolását a városok és néhány nagyobb község kommunális üzemei végzik.
3. A Heves Megyei Kéményseprő és Tüzeléstechnikai Vállalat a törvényben a megyei önkormányzat és a megyei jogú város részére (2015-től a megyék feladata megszűnt) kötelezően előírt közszolgáltató feladatot végezte a megye összes településén.
4. A Heves Megyei Temetkezési Vállalat által ellátott tevékenység a piaci verseny következtében egyéb vállalkozásokkal szemben háttérbe szorult és megszűnt.
5. A Heves Megyei Mozi Üzemi Vállalat hasonló piaci körülmények hatására veszített korábbi monopolhelyzetéből (94 településen 106 mozi üzemeltetése) és már csak a nagyobb városokban (Eger, Gyöngyös) működik.
6. A Heves Megyei Gyógyszertári Központ Vállalat átalakult zártkörű részvénytársasággá és privatizálásra került.
7. A Heves Megyei Idegenforgalmi Hivatal egyik része 1993-tól piacorientált gazdasági társasággá, az Eger-tourist Kft.-vé, másik része Eger Megyei Jogú Város Önkormányzatával közösen létrehozott non profit intézménnyé, a Tourinform Irodává alakult át.
8. Az Önkormányzat részt vett egy Miskolc székhelyű regionális pénzügyintézet, a Rákóczi Bank Rt. megalapításában.
9. Az Önkormányzat részt vett egy Salgótarján székhelyű Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Központ megalapításában.
10. Az Önkormányzat részt vett az alábbi közhasznú szervezetek alapításában:
 - a) Heves Megyei Vállalkozási és Területfejlesztési Alapítvány, Eger
 - b) Heves Megye Fejlesztéséért Közalapítvány, Eger
 - c) Heves Megyei Közoktatási Közalapítvány, Eger
 - d) Heves Megyei Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány, Eger
 - e) Recski Memento Közalapítvány, Recsk
 - f) Tisza Vízyűjtő Programrégió Önkormányzati Társulás, Szeged
 - g) Sporthorgász, Halászati, Természetvédelmi Közhasznú Társaság, Tiszafüred

1. A Heves Megyei Vízmű Rt. (a továbbiakban: Rt.) 1994. január 1. napjával alakult meg zártkörű alapítással 83

települési önkormányzat részvételével, a Heves Megyei Vízmű Vállalat általános jogutódaként.

A Heves Megyei Vagyonátadó Bizottság által kijelölt hat alapító – Eger, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Füzesabony városok önkormányzatai, valamint a Heves Megyei Önkormányzat – eredetileg határozott időre, 1994. december 31-ig terjedő időtartamra hozta létre. A kétlépcsős átalakítás (1995-től vállalati központból és 5 üzemegegyéből létrejövő társaság) háttérében az állt, hogy 1993 végén az alapítók között jelentős véleményeltérés volt a vállalat egyben tartása, vagy szétbontása között.

Az Rt. 308 000 000 forint alaptőkével alakult, ami 30 800 db tízezer forintos részvénynek felelt meg. Az Önkormányzat tulajdonába kerülő 414 db részvény kifejezte azt a szándékot, hogy nem kíván meghatározó befolyást gyakorolni az Rt. működtetésében. Eger 8560 db, Gyöngyös 3879 db, Hatvan 1857 db, Heves 1833 db, Füzesabony 932 db részvény tulajdonosa.

A társaság közgyűlése az 1994. november 2-án tartott ülésén a működés 1996. május 31. napjáig tartó határozott időre történő meghosszabbítása mellett döntött. Az 1994. évi auditált és a közgyűlés által jóváhagyott mérleg és eredmény kimutatás szerint a társaság eredményesen működött, több mint egy milliárd forint nettó árbevétel mellett több mint ötmillió forint adózott eredményt realizált.

A tulajdonosok és az igazgatóság javaslatára úgy döntöttek, hogy a határozott időre szóló működés bizonytalanságot okoz a társaság és az önkormányzatok közötti együttműködésben, nehezíti a fejlesztést és kedvezőtlenül hat a hosszú távú tervezésre és a szakembergárdára egyaránt, ezért ennek az átmeneti állapotnak a lezárása halaszthatatlan.

1995. augusztus 30-i ülésén a közgyűlés a társaság működésének időtartamát határozatlanná alakította át. Az Önkormányzat egy taggal képviselteti magát az Rt. igazgatóságában, melynek elnöke a megalakulástól dr. Bánhidyi Péter évente beszámol az Rt. tevékenységéről az alapítóknak.

Az ártörvény rendelkezései szerint a víz- és csatornadíjakat a képviselő-testületek közösen állapítják meg, az Rt. igazgatósága előterjesztésében.

- 2-5. A közüzemi vállalatok által kezelt állami vagyon a Megyei Vagyonátadó Bizottság jogerős határozataival az érintett önkormányzatok oszthatatlan közös tulajdonába került. Egyedüli kivétel a mozi-épületek és -helyiségek, ezek felszerelése és berendezése volt, amelyek az érintett település saját tulajdonába került.

A Heves Megyei Önkormányzat részesedése a települési önkormányzatokkal kötött megállapodások alapján:

Településtisztasági Vállalat (15)	64 292 eFt-ból 7229 eFt	11,3%
Temetkezési Vállalat (32)	21 079 eFt-ból 3732 eFt	11,7%
Mozi Üzemi Vállalat (9)	13 141 eFt-ból 1269 eFt	9,6%

A vagyon nagysága, illetve az Rt. esetében az adózott eredmény visszaigazolja Sárközy Tamás idézett állítását.

A vagyonátadási folyamatokat a vállalatok alapító okiratainak a módosítása követte: először egyes jogi

személy vállalként önkormányzati vállalként kellett átalakítani. Az alapítói jogok gyakorlására a tulajdonos települési önkormányzat képviseletében a Megyei Vagyonátadó Bizottság (a továbbiakban: VÁB) a Megyei Önkormányzat mellett Eger Megyei Jogú, Gyöngyös és Hatvan Város Önkormányzatát jelölte ki.

A vagyonátadás folyamatát a vagyontörvény és a volt megyei tanács és szervei, valamint intézményei kezelésében volt ingatlanok átadásáról rendelkező 63/1990. (X. 4.) Korm. rendelet szabályozta.

A megyénként felállított 13 tagú Vagyonátadó Bizottság (a továbbiakban: VÁB) – ebből egy megyei önkormányzati dolgozó – munkáját a köztársasági megbízott (KMB) hivatala segítette.

A vagyontörvény 31. § (1) bekezdése alapján a főpolgármester és a polgármester, illetve a megyei közgyűlés elnöke a bizottság igénye szerint rendelkezésre bocsátja a döntéshez szükséges adatokat, iratokat, segíti a bizottság ügyviteli feladatainak ellátását.

- A VÁB eljárási fősztálya által 303/2094/1991. szám alatt kiadott útmutató a bizottságok feladatait öt csoportba osztotta:
- döntés a vagyontárgyak önkormányzati tulajdonba adásáról;
- igazolás kiadása arról, hogy egyes vagyontárgyak a törvény erejénél fogva az önkormányzatok tulajdonába kerültek;
- döntés a kezelői jog átadásáról;
- döntés egyes vagyontárgyak használatra való átadásával kapcsolatos vitában;
- döntés egyes vagyontárgyak – elsősorban ingatlanok – forgalmának engedélyezéséről.

A közüzemi vagyon önkormányzati tulajdonba adását az útmutató is várhatóan a legbonyolultabb eljárásnak tartotta.

A hatóságként eljáró VÁB akkor hozhatott döntést, ha az általa megjelölt határidőre az önkormányzatok nem állapodtak meg. Ebben az esetben a VÁB az Ötv. 107. § (6) bekezdése alapján a közművagyon a megyei önkormányzat és/vagy a települési önkormányzatok közös tulajdonába adta.

Ezek alapján értékelhető igazán az a tény, hogy Heves megyében a közművagyon átadása konszenzussal, a megyei önkormányzat és a települési önkormányzatok megállapodásai alapján történt.

Az I. fokon meghozott VÁB határozattal szemben az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény alapján a belügyminiszterhez, összeférhetetlenség esetén (pl. műemléki megyeházák) dr. Mádl Ferenc tárcanélküli miniszterhez lehetett jogorvoslatért fordulni, és ezt követően lehetett a jogerős közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát kérni.

Az Önkormányzat a többi alapító önkormányzattal úgy határozott, hogy módosítja a Településtudományi Vállalat, a Temetkezési Vállalat és a Moziüzemi Vállalat alapító okiratát „*állami vállalat*” helyébe „*egyes jogi személyek vállalata*” megjelölésre. A Közgyűlés felkérte a vállalatokat, hogy a gazdasági társasággá történő átala-

kítást készítsék elő, és az alapító képviselőtestületek határozatainak kézhezvételétől számított 30 napon belül a szükséges változásokat cégbejegyzés céljából jelentsék be a Megyei Bíróság Cégbíróságához.

Ezek alapján 1994. január 1. napjával határozatlan időtartamra megalakult a TERRA-VITA Környezetgazdálkodási Kft., a HETEM Kft., az AGRIA FILM Kft. és a TÚZKÉV Kft.

Hátrányosan hatott a társaságok működtetésére, hogy az egyes közszolgáltatások kötelező igénybevételeiről szóló 1995. évi XLII. törvény késve született meg, és a korábbi monopolhelyzetű vállalatok mellett megjelent a kaotikus ún. „szabadverseny” és feketegazdaság (kéményseprés, településtudományi (szippantó) tevékenység), ami jelentős piacvesztést okozott és a Temetkezési Vállalat megszűnéséhez is vezetett.

20 év elteltével az állami-politikai „*rezsicsökkentés*” a már privatizált közszolgáltatást végző gazdasági társaságok (gáz, villany, vízmű, szemétszállítás, kéményseprés stb.?) helyzetét változtatta meg alapvetően az állami tulajdonba vétellel, sok esetben a gazdasági társaság végszámolását, felszámolását, vagy kivonulását követően.

A már említett önkormányzati intézmények mellett, pénzügyintézetek (takarékszövetkezetek, külföldi tulajdonú bankok) felvásárlására is sor került 2010. után (pl. Budapest Bank).

A megyei önkormányzatok közül egyedül a Heves Megyei Önkormányzat indított adósságrendezési eljárást, melynek a megszüntetése legalábbis megkérdőjelezi a szakmai indokoltságot.

6. A megyei gyógyszerári központok tulajdonba adása és átalakítása már jelentős vagyontömeget érintett és ennek megfelelő volt az állam eljárása is, amely azal kezdődött, hogy az Állami Vagyonügynökség (a továbbiakban: ÁVÜ) igazgatótanácsának a 40/1/ÁVÜ/1993. számú határozata alapján 1993. szeptember 30. napjával felmentették a megyei közgyűlések által ki-nevezett igazgatókat és vállalati biztosokat neveztek ki a gyógyszerári központok élére.

Az ÁVÜ és a Heves Megyei Önkormányzat között 1993. novemberében kötött megállapodás szerint a vezetőváltás oka a gyógyszer kereskedelem tulajdonosváltásának az elhúzóda és a gyógyszer ellátás folyamatos biztosítása volt.

A peren kívüli megegyezés érdekében létrejött megállapodás szerint – melybe a Belügyminisztérium és a Települési Önkormányzatok Szövetsége képviselői is bekapcsolódtak 1994. május 26-án – a privatizációs döntések előkészítésében egy megyei és egy települési képviselő is helyet kapott.

Az ÁVÜ vállalta, hogy a vállalat (központ és a gyógyszerárak) privatizálásából származó összeg 20%-át a bevétel beérkezésének ütemében átutalja a Heves Megyei Önkormányzat számlájára.

Az egyeztetéseknek utat mutatott a Legfelsőbb Bíróság ítélete, mely szerint az egyes gyógyszerárak (patikák) privatizálásának a feltételeiről a települési önkormányzatok, mint tulajdonosok jogosultak dön-

teni, ugyanakkor vita volt a gyógyszerértári központok közüzemi vállalatnak minősülését illetően. Ezt célozta a Heves Megyei Önkormányzat megállapodása, amellyel kapcsolatos elsőfokú bírósági ítéletet (hasonlóan a budapesti gyógyszerértári központ vagyonával kapcsolatos ítélethez) az ÁVÜ megfellebbezte. A Legfelsőbb Bíróság – bár több megyében már jogerős ítélet született a gyógyszerértári központok állami tulajdonba adásáról – 1994. május 3-án, felülvizsgálati kérelem elbírálása során megállapította:

„1. A gyógyszerértári központ vagyona az 1990. évi LXV. törvény 107. § (1) bekezdésének b) pontja alapján, mint tanács által alapított és tanács felügyelete alatt álló közüzemi célú állami gazdálkodó szerv vagyona, az állami tulajdonból az önkormányzatok tulajdonába kerülő vagyontárgyak körébe tartozik.

2. A vagyonátadást a Vagyonátadó Bizottságnak hivatalból kellett volna megindítania, és a vagyont az 1991. évi XXXIII. törvény 28-35. §-ában foglaltak rendelkezéseknek megfelelően az önkormányzatok tulajdonába kell adni.

3. A vagyonátadás során a vagyontörvény – az 1992. augusztus 28. napjától hatályos 1992. évi LV. törvény 5. § (2) bekezdésével megállapított – 47. § (2) bekezdését, amely kimondja, hogy a gyógyszerértári központok, állami tulajdonból nem kerülhetnek önkormányzati tulajdonba, nem lehet alkalmazni.”

Ezt a jogszabályt később az 1993. évi LIV. törvény 1. §-a 1993. július 9. hatállyal hatályon kívül helyezte!

A Legfelsőbb Bíróság döntését követően a Belügyminisztérium ismét egyeztető tárgyalást tartott az ÁVÜ és az önkormányzatokat képviselő Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége főtítkárával, dr. Köllner Ferencsel, akinek több más közüzemi vagyon (víz, gáz, villany) önkormányzati tulajdonba átadásának kiharcolásában elvitathatatlan szerepe volt, és aki szakmai ereje teljében távozott közülünk és a magyar igazgatásból.

A tárgyalás alapján az ÁVÜ vállalta a vállalati biztosok felmentését, a Belügyminisztérium pedig felhívta a Vagyonátadó Bizottságokat az önkormányzatok részére történő vagyonátadás mielőbbi lefolytatására.

A Heves Megyei Közgyűlés 1994. júniusi ülésén úgy határozott, hogy a többi közüzemi vállalat önkormányzati tulajdonba adása során bevált gyakorlatnak megfelelően kezdeményezője és lebonyolítója lesz a helyi önkormányzatok közötti, a tulajdoni részarányokat rögzítő megállapodásoknak, amelyek megkötését követően kény fogja a VÁB-tól a megállapodás jóváhagyását. A Közgyűlés kifejezte szándékát, hogy a települések egyetértése esetén a gyógyszerellátásban felelősséggel részt vállal, a VÁB által részére átadott tulajdoni hányadot elfogadja, és működtetésre részvénytársasági formában működő gazdasági társaságba viszi.

Ezek után alakult meg 1995. január 1. napjával határozatlan időre a PHARMAPRIM Gyógyszerellátó Részvénytársaság, Eger, mint zártkörű részvénytársaság a Heves Megyei Gyógyszerértári Központ Vállalat átala-

kulásával, alapítója a Heves Megyei Önkormányzat, 84 települési önkormányzat megállapodásával.

A Vagyonátadó Bizottság 2-6/1995. számú határozatával a megyei és a települési önkormányzatok közös tulajdonába adta a részvénytársaságot.

Az Rt. első közgyűlésén 1/1995. (X. 4.) szám alatt döntött a patikahálózat magánosításáról, mely 1996. március 31-ig megtörtént. Az értékesítési árbevétel azt a települést illette, ahol az eladott gyógyszerértár található.

A PHARMAPRIM Rt. a vételár 60%-át átutalta, míg a 40%-ot 5 év alatt kamat felszámításával teljesítette. Az önkormányzati tulajdonú részvényeket szakmai befektető, a Béres vállalat-csoport vásárolta meg, így a Heves Megyei Önkormányzat 22%-os tulajdonosi hányadát képező részvényeket is.

A társaság alaptőkéje 200 millió forint volt, ebből alakuláskor 5 millió forint készpénz és 195 millió forint nem pénzbeli vagyon, az alaptőkéen felüli vagyon 382 millió forint tőketartalék.

Beszorozva ezt az értéket több mint húszszorosával, azt hiszem, hogy érthetővé teszik *Sárközy Tamás* megállapítását, nem beszélve az ezt követő elektromos és gázközmű vagyon önkormányzati tulajdonba adásáról. Bár vagyoni értéke meg sem közelíti a gyógyszerértári központokét a megyei idegenforgalmi hivatalok átalakítása, sem volt zökkenőmentes.

A Heves Megyei Közgyűlés – több megyéhez hasonlóan – 1992. december 1. napján megalapította az Eger-tourist Kft-ét és a minimális 1 millió forint törzstőkével az Idegenforgalmi Hivatal kötelezettségeinek teljesítésére, piaci viszonyok közötti tevékenységi körrel. A nonprofit jellegű tevékenységet a Megyei Önkormányzati Hivatal Eger Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalával közösen létesített Tourinform Iroda végezte 2015-ig, mint az Ötv. 70. § (1) bekezdésének c) pontja szerinti kötelező feladatot.

A Kft. üzleti tevékenységéhez szükséges forgóeszköz biztosítására 9 millió forint törzstőkéen felüli pénzbeli vagyonjuttatásban részesült, a törzstőke 1997. évben egy 10 millió forint értékű házas ingatlan beaportálásával felemelésre került.

A Kft. az Önkormányzat részére vagyongazdálkodási feladatokat is ellátott az idegenforgalmi jellegű vállalkozói ingatlanvagyon kezelésével, karbantartásával és hasznosításával (az egri, a szilvásváradai, a sástói kemping, motelek, szálláshelyek). A használat ellenértéként a Kft. piaci, gazdasági stabilitása erősödésének arányában fizetett térítést: 1993-1994-ben 0 forint, 1995-ben 2,5 millió forint, 1996-1997-ben 5-5 millió forint. A Kft. a használatában levő ingatlanok hasznosításáért növekvő bérleti díjat realizált: 1994-ben 4 millió forint, 1995-ben 5 millió forint, 1996-ban 7,7 millió forint, 1997-ben 8,6 millió forint.

A Közgyűlés, mint egyszemélyi tulajdonos nem tartotta megfelelőnek a jövedelmezőséget, kapacitáskihasználást és az ingatlanok állagromlása miatt is évek óta két stratégiai irány közül választott a vállalkozás jövőjét illetően:

- a Kft. jegyzett tőkéjének jelentősebb mértékű felemelése az ingatlanok, vagy azok egy részének beaportálásával;
- a Kft. üzletrészének értékesítése.

Érdemi döntés több éven keresztül nem született, az 1997 novemberi ülésen egyetértett a jelenlegi helyzettel és elhatározta a legnagyobb értéket képviselő egri kemping értékesítését, mely azonban a Pénzügyi és a Jogi Ügyrendi Bizottság ellenállása miatt nem következett be.

1999 novemberében ismét foglalkozott a Közgyűlés a témakörrel és név szerinti szavazással a minimálisan szükséges 21 szavazatos minősített többséggel olyan tulajdonosi döntést hozott, hogy értékesíti a Kft. üzletrészét és ingatlanait 160 millió forintért (az egri kemping kivételével meg is történt), mely forrásul szolgált a Markhot Ferenc Megyei Kórház és Rendelőintézet 2000 óta tervezett, mintegy 5 milliárd forint értékű beruházás önerejének, mely végül 2005. évben valósult meg.

A 2004. évben az egri kemping is értékesítésre került, ezzel a Megyei Önkormányzatnak megszűnt ez a jelentős értéket képviselő idegenforgalmi vállalkozása, melynek bevételét a központi forráshiányos (egy feladat esetében 50-60%) kötelező feladatok és a feladatokat ellátó intézmények működési kiadásainak kiegészítésére használta fel, melyet a média hangzatosan „*vagyonfelülésnek*” titulált, sajnos a központi állami szervek hallgatásával.

Az általános helyzetet kis- és tökeerősebb önkormányzatoknál egyaránt minősíti a költségvetésbe évente megtervezett ún. „*önhikis*”, önhibájukon kívül hátrányos helyzetű önkormányzatok részére kifizetett több milliárd forint. Mellesleg ennek gyakorlata 2010 után sem tudott megszűnni, miután a megyei és a települési önkormányzatokat „*megszabadították*” intézményeiktől és hitelt is csak a kormányhivatal engedélyével vehet fel az önkormányzat.

Az anyagi helyzetet jellemzi, hogy a 2015. évben csak Heves megyében több mint 500 millió forint összegű támogatást kaptak az önhibájukon kívül forráshiányos önkormányzatok.

8. A Regionális Fejlesztési Pénzintézet létrehozásának gondolata még az 1989. évben megfogalmazódott. Előzménye az 1987. január 1. napjával létrehozott kétszintű bankrendszer (jegybank, kereskedelmi bankok) bevezetése, valamint az az igény volt, ami az összehangolt térségi fejlesztés, szerkezetváltás és vállalkozásélénkítés iránt egyre határozottabban jelent meg az észak-magyarországi területfejlesztési régióban (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye).

A térség gazdasági struktúra váltásának elősegítése, a kis- és közepes vállalkozások támogatása, az infrastrukturális fejlesztési programok finanszírozása, *egy speciális állami pénzalapok decentralizált kezelése* (kiemelés tőlem) indukálta egy „*saját*” regionális alapítású bank létrehozását. Erősítette ezt a szándékot az a tény is, hogy a nagyméretű és kizárólag Budapest székhellyel működő bankok és szakosított pénzintézetek ezeket a feladatokat nem kellő hatékonysággal látták el, a terü-

leti igazgatóságai, kirendeltségeik pedig enyhén szólva korlátozott önállósággal rendelkeztek.

A Rákóczi Bank Rt. alapításának szakmai előkészítését a Pénzügykutató Rt. végezte az OTP Bank Rt. támogatásával. A miskolci székhelyű bank alapításához az akkor hatályos banktörvény alapján 500 millió forint alaptőke részvényjegyzésre volt szükség és legalább 30% befizetésére vonatkozó pénzügyi igazolásra. A szavazati jogokat is megtestesítő nagyobb címletű törzsrészesvények (bankok, vállalatok, önkormányzatok) mellett a kisebb névértékű részvények jegyzésére a lakosság kapott lehetőséget.

Az 1991. évben megalakult Rákóczi Bank Rt-ben a Heves Megyei Önkormányzat 2 millió forint értékű részvénnyel vett részt és 1999-ig egy taggal képviselte magát az igazgatóságban.

9. A Magyar Befektetési és Fejlesztési Bank Rt. (2014-ben került állami tulajdonba) 1994 elején kezdeményezte a Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Társaság (továbbiakban: RFT) megalapítását. Melyhez a Heves Megyei Közgyűlés 28/1994. (V. 29.) számú határozatával csatlakozott.

A Pest, Heves, Nógrád megye területén működő RFT székhelyétől az MBFB igazgatósága Salgótarjánt jelölte ki, stratégiai célkitűzése szerint erősíteni az önkormányzatok regionális orientációját – ami a kockázati tőkebefektető irány mellett az önkormányzati szolgáltató jelleg erősítését is jelenti, részvénytársasági formában.

Az MBFB Rt. elképzelése szerint a társaság 500 millió forint alaptőkével alakult volna, melyből 51% az MBFB Rt., 25% az Állami Vagyonkezelő Rt., a fennmaradó 24% pedig az önkormányzatok, vállalatok, vállalkozók tulajdona.

A Heves Megyei Közgyűlés apportként egy ostorosi üdülőingatlant (200 ezer forint) és egy egri iroda 5 évre szóló bérleti jogát (500 ezer forint) vitte be, melynek időtartama a törvénynek megfelelően később határozatlan időre változott. Előfeltételként szabta meg, hogy az igazgatóságba és a felügyelő bizottságba tagot jelölhet, és a társaság képviselőt létesít az egri irodában.

Az eredeti szándék az alapítók egyike, az – ÁVÜ helyébe lépő jogutód – ÁPV Rt. döntésének hiányában nem valósult meg, helyette 1996-ban kisebb törzstőkével, korlátolt felelősségű társaság formában alakult meg, mint Regionális Befektetési Kft.

10. A Heves Megyei Önkormányzat által alapított közalapítványokat a bíróság kiemelkedően közhasznú szervezetként vette nyilvántartásba. Mint elnevezésük is utal rá, olyan non profit kis-és közép-vállalkozások, önkormányzati infrastrukturális és környezetvédelmi fejlesztések, munkahelyteremtő beruházások, amelyek oktatási, művelődési, ifjúsági, hagyománymegőrző és kegyeleti célokat szolgálnak azóta is.

A 2000 januári tiszai cianid-szennyeződés okozta ökológiai katasztrófa hívta életre az érintett megyei önkormányzatok összefogása céljából a Tisza Vízgyűjtő Programrégió Önkormányzati Társaságot (Bács-Kiskun, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Hajdú-Bihar, Heves,

Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat), valamint a Sporthorgász, Halászati, Természetvédelmi és Környezetvédelmi Közhasznú Társaságot, mint közhasznú szervezetet 18 önkormányzat – ebből négy megyei önkormányzat – részvételével. Létrehozásukban és működtetésükben meghatározó szerepe volt a 2003-ban, 61 éves korában elhunyt *dr. Jakab Istvánnak*, a Heves Megyei Közgyűlés elnökének.

Konklúzió helyett

15 év telt el a szakdolgozatom megírása óta, ami tekinthető kordokumentumnak, az állami privatizáció és önkormányzati tulajdonszerzés folyamat-rögzítésének, hiszen hasonló körülmények és helyzetek adódtak a többi megyében is.

Igyekeztem az önkormányzati vállalkozások sorsát is vázolni az elmúlt 15 évben, és jelezni a jogi szabályozás változását.

A dilemma azóta sem változott: illene választ adni arra a kérdésre, hogy milyen szerepet játszik/játszhat a közfeladatok ellátásához saját vagyonnal rendelkező önkormányzatok tevékenységében a vállalkozás, milyen területeken és mér-

tékben vesznek részt az önkormányzatok gazdasági és egyéb társaságokban.

Ismertettem az Állami Számvevőszék 1995-1999. évekre lefolytatott vizsgálatának megállapításait, és igyekeztem konkrétan bemutatni a Heves Megyei Önkormányzat gyakorlatát az Európai Unióba történő belépésünk előtt.

Többször idéztem Sárközy Tamástól, aki az 1992-ben megjelent *„indulat nélküli elmélkedése”* mottójául Bacsó Péter Tanú című filmjének klasszikus mondását választotta: *„Az élet nem habostorta”*.

Az elmúlt 15 év valamiért hozzátettette velem Francois Villon több százéves testamentumának visszatérő gondolatát: *„De hol van már a tavalyi hó és hol van a hős Nagy Károly?”*

Végül az 1994-ben megjelent amerikai szerzőktől idézek:

„Úgy vélem, ismerek annyi vállalkozót és újítót – magammal kezdve – mint bárki más, de soha sem találkoztam vállalkozó személyiséggel.

Azoknak a sikeres vállalkozóknak, akiket ismerek, egy – és csak egy – közös vonásuk van: kockázatvállalók. Megpróbálják a kockázatnak meghatározni azt a mértékét, amit még vállalni kell, és minimalizálni azt annyira, amennyire csak lehet. Különben egyikük sem lenne sikeres.”⁸